

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2009. október 6. *

A C-133/08. sz. ügyben,

a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága általi értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyvre vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia) a Bírósághoz 2008. április 2-án érkezett, 2008. március 28-i határozatával terjesztett elő az előtte

az **Intercontainer Interfrigo SC (ICF)**

és

a **Balkenende Oosthuizen BV,**

az **MIC Operations BV**

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: holland.

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh és J.-C. Bonichot tanácselnökök, P. Kūris, Juhász E., G. Arestis, L. Bay Larsen, P. Lindh és C. Toader (előadó) bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,
hivatalvezető: R. Grass,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a holland kormány képviseletében C. Wissels és Y. de Vries, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében V. Joris és R. Troosters, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2009. május 19-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezményre (HL L 266., 1. o.; magyar nyelven: HL C 169., 10. o.; a továbbiakban: egyezmény) vonatkozik. E kérelem az egyezménynek a felek jogválasztásának hiányában alkalmazandó jogról szóló 4. cikkét érinti.

- ² Az említett kérelem előterjesztésére a belgiumi székhelyű Intercontainer Interfrigo SC (a továbbiakban: ICF) által két holland társaság, a Balkenende Oosthuizen BV (a továbbiakban: Balkenende) és az MIC Operations BV (a továbbiakban: MIC) ellen indított eljárás keretében került sor, amelynek célja ez utóbbiak kötelezése a felek között létrejött árufuvarozási célú bérleti szerződés alapján kiállított, kifizetetlen számlák kifizetésére.

Jogi háttér

- 3 Az egyezménynek „A jogválasztás hiányában alkalmazandó jog” című 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Amennyiben a szerződésre alkalmazandó jogról nem született a 3. cikk szerint megállapodás, úgy a szerződésre azon ország joga az irányadó, amelyhez az a legszorosabban kapcsolódik. Azonban a szerződés olyan elkülöníthető részére, amely egy másik országgal áll szorosabb kapcsolatban, kivételesen az érintett másik ország joga lehet az irányadó.

(2) E cikk (5) bekezdésének rendelkezéseire is figyelemmel, vélelmezni kell, hogy a szerződés azon országgal áll a legszorosabb kapcsolatban, ahol a jellemző szolgáltatást nyújtó félnek a szerződés megkötésekor a szokásos tartózkodási helye található, illetve társaság, egyesület vagy egyéb jogi személy esetében központi ügyvezetésének helye található. Amennyiben azonban a szerződést az említett fél szakmai vagy üzleti tevékenységének gyakorlása körében kötik meg, úgy azt kell vélelmezni, hogy a szerződés a legszorosabb kapcsolatban azon állammal áll, amelyben e fél fő telephelye található, illetve ha a szerződési feltételek alapján a teljesítésre a tevékenység végzésének központján kívüli más telephelyen kerül sor, úgy az e telephely szerinti ország.

(3) E cikk (2) bekezdésének rendelkezései ellenére, amennyiben a szerződés tárgya ingatlannal kapcsolatos dologi jog vagy ingatlan használatával kapcsolatos jog, úgy vélelmezni kell, hogy a szerződés a legszorosabb kapcsolatban az ingatlan fekvése szerinti országgal áll.

(4) A fuvarozási szerződésre nem vonatkozik a (2) bekezdés szerinti vélelem. Ilyen szerződés esetében, ha a szerződés megkötésekor a fuvarozó tevékenysége végzésének központja szerinti ország megegyezik a berakodás vagy a kirakodás helye vagy a feladó tevékenysége végzésének központja szerinti országgal, úgy vélelmezni kell, hogy a szerződés a legszorosabb kapcsolatban ezen országgal áll. E bekezdés alkalmazásában

az egyszeri útra szóló árufuvarozási célú bérleti szerződéseket és más olyan szerződéseket, amelyek fő célja az árufuvarozás, fuvarozási szerződésnek kell tekinteni.

(5) A (2) bekezdés nem alkalmazható, ha nem állapítható meg a jellemző szolgáltatás. A (2), (3) és (4) bekezdés szerinti vélelmek nem alkalmazhatóak, ha a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.”

- 4 Az egyezménynek „A szerződésre alkalmazandó jog hatálya” elnevezésű 10. cikke szerint:

„(1) Az ezen egyezmény 3–6. és 12. cikke alapján a szerződésre alkalmazandó jog különösen az alábbiakra irányadó:

[...]

- d) a kötelezettségek megszűnésének különböző módjai, valamint az elévülés és a határidő lejártához fűződő jogvesztés;

[...]”.

- 5 A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által

történő értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyve (HL 1989. L 48., 1. o.; magyar nyelven: HL C 169., 10. o.; a továbbiakban: első jegyzőkönyv) a 2. cikkében kimondja:

„Az alábbiakban felsorolt bármely bíróság kérheti a Bíróságtól, hogy előzetes döntést hozzon az előtte folyamatban lévő ügyben felmerülő és az 1. cikkben említett okmányokban foglalt rendelkezések értelmezését érintő kérdés tekintetében, ha úgy véli, hogy a kérdéssel kapcsolatos döntés szükséges ahhoz, hogy ítéletet tudjon hozni:

a) [...]

– Hollandiában:

»de Hoge Raad«

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 6 1998 augusztusában az ICF Amszterdam (Hollandia) és Frankfurt (Németország) közötti áru fuvarozás céljából létesített vasúti összeköttetésre vonatkozó terv keretében áru fuvarozási célú bérleti szerződést kötött a Balkenendével és a MIC-vel. E szerződés

többek között előírta, hogy az ICF vagonokat bocsát az MIC rendelkezésére, és biztosítja azok vasúti szállítását. Az MIC, amely az így biztosított rakodási kapacitást bérbe adta harmadik feleknek, felelt az érintett áruk szállításának teljes üzemeltetési részéről.

- 7 A felek nem kötöttek írásbeli szerződést, megállapodásaikat azonban egy ideig végrehajtották. Az ICF mégis küldött az MIC-nek egy szerződéstervezetet, amely a belga jog – mint alkalmazandó jog - kikötésére vonatkozó klauzulát tartalmazott. E szerződéstervezetet azonban a felek egyike sem írta alá.
- 8 Az ICF 1998. november 27-én 107 512,50 euró, 1998. december 22-én pedig 67 100 euró összegű számlát küldött az MIC-nek. Az MIC az előbbit nem egyenlítette ki, míg az utóbbit igen.
- 9 Az ICF az 1998. november 27-én küldött számla kifizetésére először csak 2001. szeptember 7-én szólította fel a Balkenendét és az MIC-t.
- 10 Az ICF 2002. december 24-én a Rechtbank te Haarlem (haarlemi bíróság, Hollandia) az említett számlának megfelelő összeg kiegyenlítése, valamint az arra vonatkozó hozzáadottérték-adó, összesen 119 255 euró megfizetése iránti keresetet indított a Balkenende és az MIC ellen.
- 11 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy a Balkenende és a MIC az alapügyben szereplő követelés elévülésére hivatkoztak, azt állítva, hogy az ICF-fel kötött szerződésre alkalmazandó jog, a jelen esetben a holland jog szerint, a követelés elévült.

- 12 Az ICF szerint azonban az említett követelés nem évült el, mivel a szerződésre alkalmazandó belga jog értelmében az elévülés még nem következett be. Erre vonatkozóan az ICF rámutat, hogy mivel az alapügy tárgyát képező szerződés nem fuvarozási szerződés, az alkalmazandó jogot nem az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése alapján kell meghatározni, hanem a 4. cikk (2) bekezdése alapján, amely szerint az e szerződésre irányadó jog azon ország joga, ahol az ICF székhelye található.
- 13 A Rechtbank te Haarlem elfogadta a Balkenende és az MIC által felhozott elévülési kifogást. E bíróság a holland jogot alkalmazva úgy ítélte meg, hogy az ICF által hivatkozott, a számla kiegyenlítéséhez való jog elévült, és az ICF keresetét mint elfogadhatatlant elutasította. A Gerechtshof te Amsterdam (amszterdami fellebbviteli bíróság, Hollandia) helybenhagyta ezt az ítéletet.
- 14 Az alapügyben eljáró bíróságok a szóban forgó szerződést fuvarozási szerződésnek minősítették, megállapítva, hogy noha az ICF nem fuvarozó, a szerződés fő célja fuvarozás volt.
- 15 Mindazonáltal e bíróságok kizárták az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdésében előírt kapcsolóelv alkalmazását, és az alapügyben szereplő több körülmény alapján – mint a szerződő felek székhelye, amely Hollandiában található, és a vagonok által Amsterdam és Frankfurt között megtett út, amely városokban az árut be- illetve kirakodták – megállapították, hogy az alapügyben szereplő szerződés szorosabban kapcsolódik a Holland Királysághoz, mint a Belga Királysághoz.
- 16 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy az említett bíróságok e tekintetben rámutattak, hogy amennyiben e szerződés elsődlegesen fuvarozásra vonatkozik, az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése nem alkalmazandó, mivel a jelen esetben nem létezik az e rendelkezés értelmében vett releváns kapcsolat. Az említett szerződésre tehát az egyezmény 4. cikkének (1) bekezdése értelmében annak az országnak a joga irányadó, amellyel a legszorosabb a kapcsolata, amely a jelen esetben Hollandia.

- 17 Ugyanezen bíróságok szerint, ha - amint azt az ICF állítja, az alapügyben szereplő szerződés nem minősül fuvarozási szerződésnek, az egyezmény 4. cikkének (2) bekezdése sem alkalmazandó, mivel az ügy körülményeiből az derül ki, hogy a szerződés a Holland Királysággal áll a legszorosabb kapcsolatban, így az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének második mondatában szereplő kivételt kell alkalmazni.
- 18 Hatályon kívül helyezés iránti kérelmében az ICF nem csupán az említett szerződés minősítésekor elkövetett jogi tévedésre hivatkozik, hanem arra is, hogy a bíróságnak lehetősége van az egyezmény 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő főszabálytól eltérve annak 4. cikke (5) bekezdését alkalmazni. Az alapügy felperese szerint erre csak akkor kerülhet sor, ha a körülmények összessége arra utal, hogy a jellemző szolgáltatás nyújtására köteles fél székhelye nem bír valódi kapcsoló erővel. Ami a jelen esetben nem áll fenn.
- 19 Az egyezmény 4. cikkének értelmezésére vonatkozó eltérésekre tekintettel a Hoge Raad der Nederlanden az eljárás felfüggesztése mellett döntött, és az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

- „1) Úgy kell-e értelmezni az [...] egyezmény 4. cikkének (4) bekezdését, hogy e rendelkezés csak az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződésekre vonatkozik, és az áru fuvarozási célú bérleti szerződések minden egyéb típusa nem tartozik e rendelkezés hatálya alá?
- 2) Ha az [első kérdésre] igenlő válasz adandó: úgy kell-e értelmezni az [...] egyezmény 4. cikkének (4) bekezdését, hogy akkor, ha a más típusú áru fuvarozási célú bérleti szerződések tárgya szintén áru fuvarozás, az érintett szerződés e fuvarozás tekintetében e rendelkezés hatálya alá tartozik, és az alkalmazandó jogot egyebekben az [...] egyezmény 4. cikkének (2) bekezdése alapján kell meghatározni?

- 3) Ha a [második kérdésre] igenlő válasz adandó: a megjelölt két jogrend közül melyik alapján kell ebben az esetben elbírálni a szerződésre alapított igények elévülésére történő hivatkozást?

- 4) Ha a szerződés súlypontját az áru fuvarozás jelenti, figyelmen kívül kell-e akkor hagyni a [második kérdésben] leírt megosztást, és a szerződés valamennyi részére alkalmazandó jogot az [...] egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése alapján kell-e meghatározni?

- 5) Úgy kell-e értelmezni az [...] egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének második mondatában foglalt különös szabályozást, hogy a 4. cikk (2), (3) és (4) bekezdése szerinti vélelmek csak akkor nem érvényesülnek, ha az összes körülmény arra utal, hogy az e rendelkezésekben leírt kapcsolóelvek nem rendelkeznek valódi kapcsoló erővel, vagy már akkor sem, ha az összes körülmény arra utal, hogy egy másik országhoz való kapcsolódás túlsúlyban van?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

A Bíróság hatásköréről

- ²⁰ A Bíróság hatásköre az egyezmény 2004. augusztus 1-jén hatályba lépett első jegyzőkönyve értelmében kiterjed az egyezményre vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

- 21 Másfelől az említett első jegyzőkönyv 2. cikkének a) pontja értelmében a Hoge Raad der Nederlanden kérheti a Bíróságtól, hogy előzetes döntést hozzon az előtte folyamatban lévő ügyben felmerült, és az egyezmény rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó kérdés tekintetében.

Az egyezmény által létrehozott rendszerről

- 22 Ahogyan arra a főtanácsnok indítványának 33–35. pontjában rámutatott, az egyezmény preambulumból kiderül, az egyezmény megkötésére azért került sor, hogy a nemzetközi magánjog területén a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. évi brüsszeli egyezmény (HL 1972. L 299., 3. o.) elfogadásával megkezdődött jogegységesítés folytatódjék.
- 23 Az említett preambulumból az is következik, hogy az egyezmény célja egységes szabályok kialakítása a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó joggal kapcsolatosan, bárhol kelljen is az ítéletet meghozni. Ahogyan a Mario Giuliano, a milánói egyetem professzora és Paul Lagarde, a Paris I egyetem professzora által írt, a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló egyezményre vonatkozó jelentésből (HL 1980. C 282., 1. o.; a továbbiakban: Giuliano–Lagarde-jelentés) kiderül, az egyezmény a szerződések területén a kollíziós szabályok sokféleségéből származó következtelenségek kiküszöbölése céljából jött létre. Az egyezmény célja a jogbiztonság növelése a jogviszonyok stabilitásába vetett bizalom megerősítése által, és a szerzett jogok védelme a magánjog teljes területén.
- 24 Az egyezményben az alkalmazandó jog meghatározására vonatkozóan előírt szempontokat illetően rá kell mutatni, hogy az egyezmény II. címében megállapított egységes szabályok által követett elv szerint elsőbbséget élvez a felek szándéka; az egyezmény 3. cikke pedig a jogválasztás szabadságát biztosítja a felek számára.

- 25 Arra az esetre, ha a felek nem választanak a szerződésre alkalmazandó jogot, az egyezmény 4. cikke kapcsolóelveket ír elő, amelyek alapján a bíróságnak kell meghatároznia e jogot. Ezen elvek mindenfajta szerződésre vonatkoznak.
- 26 Az egyezmény 4. cikke az (1) bekezdésében előírt azon általános elven alapszik, mely szerint a szerződésre irányadó nemzeti jog megállapításához meg kell határozni azt az országot, amelyhez a szerződés a „legszorosabban kapcsolódik”.
- 27 Ahogyan az a Giuliano–Lagarde-jelentésből kiderül, ezen általános elv rugalmasságát enyhítik az egyezmény 4. cikkének (2)–(4) bekezdésében előírt „vélelmek”. Különösen e 4. cikk (2) bekezdése, amely általános vélelmet fogalmaz meg, miszerint a jellemző szolgáltatást nyújtó fél szokásos tartózkodási helyét kell kapcsolóelvként alkalmazni, míg az említett 4. cikk (3) és (4) bekezdése speciális kapcsolóelveket tartalmaz az ingatlannal kapcsolatos dologi jogra vonatkozó szerződésre és a fuvarozási szerződésre nézve. Az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdése az említett vélelmek alkalmazásától való eltérést lehetővé tévő kivételt állapít meg.

Az első kérdésről és a második kérdés első részéről, amely az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének az áru fuvarozási célú bérleti szerződésekre való alkalmazására vonatkozik

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 28 A holland kormány szerint az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése nem csupán az egyszerű útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződésekre vonatkozik, hanem

minden más szerződésre is, amelynek fő célja az áru fuvarozás. A Giuliano–Lagarde-jelentésből ugyanis kiderül, hogy e rendelkezés világossá kívánja tenni, hogy az áru fuvarozási célú bérleti szerződéseket fuvarozási szerződésnek kell tekinteni, amennyiben azok tárgya erre irányul. Ebbe a csoportba tartoznak a határidős áru fuvarozási célú bérleti szerződések is, melyekben teljesen felszerelt szállítóeszköz áll bizonyos ideig a bérebevevő rendelkezésére, egy adott fuvarozás megvalósítása céljából.

29 Ezzel szemben a cseh kormány teleologikus értelmezést javasol, amely szerint az egyezmény 4. cikke (4) bekezdése utolsó mondatának célja az, hogy kiterjessze e 4. cikk (4) bekezdésének hatályát a fuvarozáshoz kapcsolódó bizonyos szerződésekre, annak ellenére, hogy e szerződések nem minősíthetők fuvarozási szerződésnek. Ugyanis ahhoz, hogy az áru fuvarozási célú bérleti szerződés az említett 4. cikk (4) bekezdése utolsó mondatának hatálya alá tartozzon, az szükséges, hogy fő célja az áru fuvarozás legyen. Ebből következik, hogy a „fő cél” kifejezést nem úgy kellene érteni, mint a szerződés közvetlen célja, amelynek érdekében a szóban forgó szerződéses viszony létrejött, hanem mint az a cél, amely az említett viszony segítségével valósulhat meg.

30 Az Európai Közösségek Bizottsága rámutat, hogy az egyezmény 4. cikke (4) bekezdése utolsó mondatának „hatálya korlátozott”. Az e mondatban szereplő kapcsolóelv az áru fuvarozási célú bérleti szerződéseknek csupán bizonyos csoportjára vonatkozik, mégpedig azokra, melyeknél a fuvarozó egy alkalommal bocsát rendelkezésre szállítóeszközt és azokra, amelyek kizárólag áru fuvarozás céljából a feladó és a fuvarozó között jönnek létre. Noha tagadhatatlan, hogy az alapügyben szereplő szerződés, amely szállítóeszköz rendelkezésre bocsátására és annak vasúti szállítására vonatkozik, szükségszerűen magában foglalja az áruszállítást is, e tényállási elemek nem elegendőek ahhoz, hogy a szerződést az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése értelmében vett áru fuvarozási szerződésnek lehessen minősíteni. A különböző feladókkal való szerződéses kapcsolat és az áru tényleges szállítására, ideértve a be- és kirakodásra vonatkozó kötelezettség az MIC és azon „harmadik felek” között látszik fennállni, akik számára az MIC bére adta az általa bérelt vagonok szállítókapacitását.

A Bíróság válasza

- 31 Első kérdésével és második kérdésének első részével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése vonatkozik-e az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződéseken kívül más áru fuvarozási célú bérleti szerződésekre, és melyek azok a körülmények, amelyek lehetővé teszik az áru fuvarozási célú bérleti szerződés áru fuvarozási szerződésként történő minősítését e rendelkezésnek az alapügyben szereplő szerződésre való alkalmazásában.
- 32 E tekintetben mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének második mondata értelmében az áru fuvarozási szerződésre annak az országnak a joga az irányadó, ahol a szerződés megkötésekor a fuvarozó tevékenysége végzésének központja található. Az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének utolsó mondata kimondja, hogy e bekezdés alkalmazásában „az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződéseket és más olyan szerződéseket, amelyek fő célja az áru fuvarozás, fuvarozási szerződésnek kell tekinteni”.
- 33 Ezen utolsó rendelkezés szövegéből kiderül, hogy az egyezmény nem csupán az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződéseket veszi az áru fuvarozási szerződéssel egy tekintet alá, hanem más szerződéseket is, amennyiben ezek fő célja az áru fuvarozás.
- 34 Az említett rendelkezés egyik célja tehát az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének utolsó mondatában előírt nemzetközi magánjogi szabály hatályának kiterjesztése olyan szerződésekre, amelyeknek célja áru fuvarozás, noha a nemzeti jog szerint áru fuvarozási célú bérleti szerződésnek minősülnek. E cél megállapítása érdekében tekintetbe kell venni a szerződéses jogviszony célját, következésképpen a jellemző szolgáltatást nyújtó szerződő fél kötelezettségeinek összességét.

35 Árufuvarozási célú bérleti szerződés esetén a bérbeadó, aki ilyen szolgáltatást nyújt, szokás szerint arra vállal kötelezettséget, hogy szállítóeszközt bocsát a bérbevevő rendelkezésére. Mindazonáltal nem kizárt, hogy a bérbeadó kötelezettsége nem csupán a szállítóeszköz rendelkezésre bocsátására vonatkozik, hanem magára az árufuvarozásra is. Ebben az esetben a kérdéses szerződés az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének hatálya alá tartozik, mivel annak fő célja az árufuvarozás.

36 Rá kell azonban mutatni arra, hogy az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének második mondatában felállított vélelem csak akkor alkalmazandó, ha a bérbeadónak – feltételezve, hogy fuvarozónak minősül – a szerződés megkötésekor abban az országban van a tevékenysége végzésének központja, ahol a berakodás vagy a kirakodás helye, illetve a feladó tevékenysége végzésének központja található.

37 E megfontolásokra tekintettel az első kérdésre és a második kérdés első részére azt a választ kell adni, hogy az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a 4. cikk (4) bekezdésének második mondatában szereplő kapcsolóelv csak akkor alkalmazandó az egyszeri útra szóló árufuvarozási célú bérleti szerződéseken kívül más árufuvarozási célú bérleti szerződésre, ha a szerződés fő célja nem csupán a szállítóeszköz egyszerű rendelkezésre bocsátása, hanem maga az árufuvarozás is.

A második kérdés második részéről, valamint a harmadik és negyedik kérdésről, amely arra vonatkozik, hogy a bíróságnak lehetősége van-e elkülöníteni a szerződés egyes részeit az irányadó jog megállapítása céljából

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 38 A holland kormány szerint kizárólag kivételes esetben van lehetőség a szerződésnek az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének második mondata értelmében vett részekre bontására, amikor a szerződés valamely része elválasztható a többitől, és az elkülönített rész szorosabban kapcsolódik valamely olyan országhoz, amely nem azonos azzal, amelyhez a szerződés többi része kapcsolódik, és feltéve, hogy az elkülönítés nem okoz zavart az alkalmazandó rendelkezések között. A holland kormány szerint a jelen esetben, ha az alapügyben szereplő szerződés fő célja nem a fuvarozás, akkor teljesen az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének hatályán kívül esik. Ezzel szemben, ha a szerződés fő célja a fuvarozás, akkor teljes egészében az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének hatálya alá tartozik. Ennélfogva kizárt, hogy az említett 4. cikk (4) bekezdése kizárólag a szerződésnek a fuvarozással kapcsolatos részeire vonatkozzon, a szerződés többi rendelkezésére pedig az egyezmény 4. cikkének (2) bekezdése alapján meghatározott jog legyen irányadó.
- 39 A cseh kormány rámutat, hogy az egyezmény 4. cikke (1) bekezdésének második mondata csak kivételes esetben alkalmazható, ha valamely eltérő jog alkalmazása a szerződés bizonyos részére – annak ellenére, hogy e rész elkülöníthető – sértené a jogbiztonság és a „bizalomvédelem” elvét. Ennélfogva, ahogyan az a Giuliano–Lagarde-jelentésből kiderül, a szerződés különböző részei esetleges elkülönítésének meg kell felelnie a koherencia követelményének.
- 40 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a szerződésnek az egyezmény 4. cikke (1) bekezdésében szereplő részekre bontása az ügyben eljáró bíróság számára nem kötelezettség, hanem lehetőség, amellyel csak abban az esetben lehet élni, ha a szerződés több önálló és elkülöníthető részből áll. Az alapügyben, melynek tárgya olyan összetett megállapodás, ahol az áru fuvarozási célú bérbevétel és a fuvarozás közötti viszony

forog szóban, a Bizottság szerint a részekre bontás mesterséges megoldást jelentene. Ha ugyanis az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése alá tartozó szerződésről volna szó, egyáltalán nem kerülhetne sor a részekre bontásra, mivel nem volna szükség arra, hogy a szerződés fő céljára irányadó jogtól eltérő jogi szabályozás vonatkozzon a szerződésnek a fuvarozáshoz kapcsolódó esetleges járulékos részeire. Különösen az ellenszolgáltatáshoz való jog, valamint az elévülés kötődne oly szorosan az alapszerződéshez, hogy attól nem lehetne elválasztani a jogbiztonság elvének megsértése nélkül.

A Bíróság válasza

- 41 Második kérdésének második részével, valamint harmadik és negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy milyen körülmények között van lehetőség az egyezmény 4. cikkének (1) bekezdése alapján különböző nemzeti jogot alkalmazni egyazon szerződéses viszonyra, különösen az alapügyben szereplőhöz hasonló szerződésből eredő jogok elévülésére. A Hoge Raad der Nederlanden többek között azt kérdezi, hogy az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdésében előírt kapcsolóelvnek áru fuvarozási célú bérleti szerződésre való alkalmazása esetén e kapcsolóelv kizárólag a szerződés fuvarozással kapcsolatos részére vonatkozik-e.
- 42 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az egyezmény 4. cikke (1) bekezdésének második mondata értelmében a szerződés olyan elkülöníthető részére, amely egy másik országgal áll szorosabb kapcsolatban, kivételesen az érintett másik ország joga lehet az irányadó.
- 43 E rendelkezés szövegéből kiderül, hogy a szerződés részekre bontásának szabálya kivételes jellegű. E tekintetben a Giuliano–Lagarde-jelentés felhívja a figyelmet, hogy a 4. cikk (1) bekezdésének utolsó mondatában szereplő „kivételesen” kifejezést „úgy kell értelmezni [...], hogy a bíróságnak a lehető legritkábban szabad ahhoz folyamodnia”.

- 44 Annak megállapításához, hogy a bíróság milyen feltételek fennállása esetén folya-
modhat a szerződés részekre bontásához, figyelembe kell venni, hogy az egyezmény
célja – amint az a jelen ítélet előzetes észrevételei között a 22. és 23. pontban már
szerepelt – a jogbiztonság növelése a szerződő felek közötti jogviszonyok stabilitásába
vetett bizalom megerősítése által. E cél nem érhető el, ha az alkalmazandó jog
meghatározásának rendszere nem világos, és az bizonyos fokig nem előre látható.
- 45 Ahogyan arra a főtanácsnok indítványának 83. és 84. pontjában rámutatott, a szerződés
különböző részekre bontása és e részek eltérő jogszabályok alá rendelése ellentétes
az egyezmény céljaival, és kizárólag abban az esetben fogadható el, ha a szerződés több
olyan részből áll, amelyeket egymáshoz képest önállóan lehet tekinteni.
- 46 Ebből következően annak megállapításához, hogy a szerződés valamely része eltérő
jogszabály alá tartozhat-e, meg kell határozni, hogy annak tárgya a szerződés többi
részéhez képest önálló-e.
- 47 Amennyiben ez a helyzet, a szerződés minden részének egyetlen jogszabály alá kell
tartoznia. Így többek között a valamely jog elévülésére vonatkozó szabályoknak
ugyanazon jogrend alá kell tartozniuk, mint amely az ahhoz kapcsolódó kötelezettségre
irányadó. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az egyezmény 10. cikke
(1) bekezdésének d) pontja szerint az alkalmazandó jog irányadó többek között
a kötelezettségek elévülésére is.
- 48 E megállapításokra tekintettel a második kérdés második részére, valamint a harmadik
és a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az egyezmény 4. cikke
(1) bekezdésének második mondatát úgy kell értelmezni, hogy a szerződés valamely
részét akkor szabályozhatja a szerződés többi részére irányadótól eltérő jogszabály, ha
annak tárgya önállóan tekintendő.

- 49 Ha az áru fuvarozási célú bérleti szerződésre az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdésében előírt kapcsolóelvet alkalmazzák, e kapcsolóelvet kell alkalmazni a szerződés egészére, hacsak a szerződésnek a fuvarozásra vonatkozó része nem tekintendő önállóknak.

Az ötödik kérdésről, amely az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének alkalmazására vonatkozik

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 50 A holland kormány szerint az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének második mondata a 4. cikk (2)–(4) bekezdésében szereplő kapcsolóelvek alóli kivételt fogalmaz meg. Az említett 4. cikk (2)–(4) bekezdése alapján meghatározott országoktól eltérő országgal való „laza” kapcsolat tehát nem elegendő az e kapcsolóelvektől való eltérés igazolásához, különben ez utóbbiakat nem lehetne fő kapcsolóelveknek tekinteni. Ebből következik, hogy az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdésében megfogalmazott kivétel kizárólag akkor alkalmazható, ha a körülmények összességéből az derül ki, hogy ezen elvek nem rendelkeznek valódi kapcsoló erővel, és a szerződés szorosabban kapcsolódik egy másik országhoz.
- 51 A cseh kormány szerint az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdése nem *lex specialis* e 4. cikk (2)–(4) bekezdéséhez képest, hanem önálló rendelkezés, amely arra a helyzetre vonatkozik, amikor az eset körülményeinek összességéből és a szerződéses viszonyból kiderül, hogy a szerződés sokkal szorosabban kapcsolódik egy másik országhoz, mint amelyet a többi kapcsolóelv kijelöl.

52 Ezzel szemben a Bizottság azt hangsúlyozza, hogy az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdését megszorítóan kell értelmezni, abban az értelemben, hogy kizárólag akkor lehet más tényezőket számításba venni, amikor az említett cikk (2)-(4) bekezdésében előírt kapcsolóelvek nem rendelkeznek valódi kapcsoló erővel. E vélelmek fennállása ugyanis megkövetelné, hogy meghatározó jelentőséget tulajdonítsanak azoknak. A más kapcsolótényezők következőképpen csak akkor jöhetnek számításba, ha az említett kapcsolóelvek kivételesen nem működnek hatékonyan.

A Bíróság válasza

53 Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének második mondatában szereplő kivételt úgy kell-e értelmezni, hogy az említett 4. cikk (2)-(4) bekezdésében előírt vélelmektől kizárólag akkor lehet eltérni, ha a körülmények összességéből az derül ki, hogy az ott előírt elvek nem rendelkeznek valódi kapcsoló erővel, vagy pedig a bíróságnak akkor is el kell térnie tőlük, ha a körülményekből valamely más tagállammal fennálló szorosabb kapcsolatra lehet következtetni.

54 Ahogyan azt a jelen ítélet 24–26. pontjában, az előzetes észrevételek között szerepel, az egyezménynek a szerződésre irányadó jog felek általi kiválasztása hiányában a szerződéses kötelezettségekre vonatkozó kapcsolóelveket rögzítő 4. cikke az (1) bekezdésében általános elvként fogalmazza meg, hogy a szerződésre azon ország joga az irányadó, amelyhez az a legszorosabban kapcsolódik.

55 A szerződéses jogviszonyokban a jogbiztonság magasabb szintjének biztosítása érdekében az egyezmény 4. cikke a (2)–(4) bekezdésében olyan elveket fogalmaz meg, amelyek alapján vélelmezhető, hogy mely országhoz kapcsolódik a szerződés a legszorosabban. Ezen elvek vélelemként működnek olyan értelemben, hogy az ügyben eljáró bíróság köteles azokat figyelembe venni a szerződésre alkalmazandó jog meghatározásakor.

- 56 Az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének első mondata értelmében a jellemző szolgáltatás nyújtására köteles fél tartózkodási helye illetve székhelye mint kapcsolóelv akkor mellőzhető, ha a jellemző szolgáltatás nem állapítható meg. Az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének második mondata értelmében egyik „vélelem” sem alkalmazható, ha „a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll”.
- 57 Erre tekintettel meg kell határozni az egyezmény 4. cikke (5) bekezdése második mondatának szerepét és célját.
- 58 A Giuliano–Lagarde-jelentésből kiderül, hogy az egyezmény megalkotói elengedhetetlennek tartották „azon lehetőség számításba vételét, hogy a (2), (3) és (4) bekezdésben szereplő vélelmek által meghatározottól eltérő jogszabály alkalmazására kerüljön sor minden olyan esetben, amikor a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll”. Az említett jelentésből az is kiderül, hogy az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdése a bíróság számára „bizonyos mérlegelési mozgásteret enged arra az esetre, ha a körülmények összessége a (2), (3) és (4) bekezdésben szereplő vélelmek alkalmazásának mellőzését igazolják”, és hogy e rendelkezés „elkerülhetetlen ellentételezése az olyan általános jellegű kapcsolóelvnek, amelyet a szerződések szinte minden csoportjára való alkalmazásra szántak”.
- 59 Ugyancsak a Giuliano–Lagarde-jelentésből következik, hogy az egyezmény 4. cikke (5) bekezdésének célja az ugyanezen cikkben szereplő vélelmek ellensúlyozása, így egyeztetve össze a jogbiztonság követelményét, amelynek az említett 4. cikk (2)–(4) bekezdése felel meg, és a szóban forgó szerződéssel a legszorosabb kapcsolatot felmutató jog meghatározása során tanúsítandó bizonyos rugalmasság követelményét.
- 60 Mivel az egyezmény 4. cikkének fő célja az, hogy a szerződésre azon ország jogát alkalmazzák, amelyhez az a legszorosabban kapcsolódik, az említett 4. cikk (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az minden esetben lehetővé teszi az eljáró bíróság számára azon kapcsolóelv alkalmazását, amely az ilyen kapcsolat megállapítását

lehetővé teszi, mellőzve a „vélelmeket”, amennyiben azok nem azt az országot jelölik ki, amelyhez a szerződés a legszorosabban kapcsolódik.

- 61 El kell tehát dönteni, hogy e vélelmek csak abban az esetben mellőzhetők, ha nem rendelkeznek valódi kapcsoló erővel vagy akkor, ha a bíróság megállapítja, hogy a szerződés szorosabban kapcsolódik valamely másik országhoz.
- 62 Ahogyan az az egyezmény 4. cikkének szövegéből és céljából kiderül, a bíróságnak mindig el kell végeznie az alkalmazandó jog meghatározását az említett vélelmek alapján, amelyek megfelelnek a jog előreláthatósága általános követelményének, és így a jogbiztonság követelményének a szerződéses viszonyokban.
- 63 Mindazonáltal ha a körülmények összességéből egyértelműen kiderül, hogy a szerződés szorosabban kapcsolódik valamely más országhoz, mint amelyet az egyezmény 4. cikke (2)–(4) bekezdésében foglalt vélelmek kijelölnek, a bíróság feladata, hogy mellőzze e 4. cikk (2)–(4) bekezdésének alkalmazását.
- 64 E megfontolásokra tekintettel az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a körülmények összességéből egyértelműen kiderül, hogy a szerződés szorosabban kapcsolódik valamely más országhoz, mint amelyet az egyezmény 4. cikke (2)–(4) bekezdésében előírt kapcsolóelvek valamelyike meghatároz, a bíróság feladata, hogy mellőzze e kapcsolóelveket, és annak az országnak a jogát alkalmazza, amelyhez a szerződés a legszorosabban kapcsolódik.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a 4. cikk (4) bekezdésének utolsó mondatában szereplő kapcsolóelv csak akkor alkalmazandó az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződéseken kívül más áru fuvarozási célú bérleti szerződésre, ha a szerződés fő célja nem csupán a szállítóeszköz egyszerű rendelkezésre bocsátása, hanem kifejezetten áru fuvarozás is.**
- 2) **Ezen egyezmény 4. cikke (1) bekezdésének második mondatát úgy kell értelmezni, hogy a szerződés valamely részét akkor szabályozhatja a szerződés többi részére irányadótól eltérő jogszabály, ha annak tárgya önállóan tekintendő.**

Ha az áru fuvarozási célú bérleti szerződésre az egyezmény 4. cikkének (4) bekezdésében előírt kapcsolóelvet alkalmazzák, e kapcsolóelvet kell alkalmazni a szerződés egészére, hacsak a szerződésnek a fuvarozásra vonatkozó része nem tekintendő önállóan a szerződés többi részéhez képest.

- 3) Az egyezmény 4. cikkének (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a körülmények összességéből egyértelműen kiderül, hogy a szerződés szorosabban kapcsolódik valamely más országhoz, mint amelyet az egyezmény 4. cikke (2)-(4) bekezdésében előírt kapcsolóelvek valamelyike meghatároz, a bíróság feladata, hogy mellőzze e kapcsolóelveket, és annak az országnak a jogát alkalmazza, amelyhez a szerződés a legszorosabban kapcsolódik.

Aláírások